

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

Källström, A.

(Sv.) Vitt.
Sv.

SKOTTARNA I TANUM.

EPISK DIKT

AF

BIRGER STRÖM.

[pseud.]

x

UNIVERSITETS
BIBLIOTEKET
LUND.

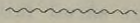
GREBBESTAD 1899
VIKTOR SVENSSON I DISTRIBUTION.

UDDEVALLA
TURE MALMGRENS BOKTRYCKERI
1899.

I.

Ligger höljdt i minnens storhet,
Minnen, öfver hvilka sagan
Spännt sin trolska dunkelslöja,
från fordomtima, Tanum.

Lefver än på folkets läppar
Ifrån hedenhös en sägen,
Täljande om mannadater,
Nordisk kraft och hugstort sinne,
Täljande hur nordisk ungmö
Med en blick ur blåa ögon,
Med gestalt af formfull skönhet,
Deri lifvet springer, sprudlar.
Mäktar tända kärleksglöden
Uti nordiskt mannahjärta.

II.

Spegla sig i grönbå bölja,
Brytas uti regnbågsfärger
Emot vågors hvita kammar
Strålarna af aftonsolen.
Seglar genom luftens vågor
Måsars skara hem från hafvet
Skriande af mättad lystnad.

Men helt plötsligt hörs ett läte
Ut af klagan från en fiskmås,
Som med skjutna pilens snabbhet
Sänker sig mot Håskärs klippa.
Hafvets örn på rof är lysten,
Hafvets örn har snabba vingar,
Jagar måsen, spänner redan
Klorna till ett dödens famntag.
Men i samma ögonblicket,
Skarpa klon har måsen huggit,
Hörs ett hvin af afknäppt bågsträng
Och för säkert skjutna pilen
Örnen dödligt sårad faller.

Svingar sig till klippokrönet
Säkert och med hindens snabbhet
Fager ungmö, nordisk skönhet,
Blåa ögon, ljusa lockar,
Smärt om midjan, rosenhyad.
Det var hon som afskjöt pilen.
Med sitt armborst hon den fallne
Ger det sista nådeslaget. —
Hafvets örn blef qvinnobyte.

Innan flickan med sitt byte
Ger sig af till den vid skärets
Fot förtöjda lilla båten,
Spejar, skuggande med handen
Ögat, hon mot horisonten.
Då . . . hvad ser hon! Längst i fjerran,
Der som himmelen och hafvet
Gifva åt hvarandra famnen,
Skymtar hvita segels skara,
Styrande sin kurs mot kusten.

Hvem kan hvita segel föra?
Männe vänner? Eller männe
Främlingar med ondt i sinne?

Längre ögat spanar, dyker
Efter skepp ett skepp ur randen
Mellan himmelen och hafvet.
Snart är det en väldig skara.

Hvem kan hvita segel föra?
Männe vänner? Eller männe
Främlingar med ondt i sinne?

Snart konturerna kan skönjas.
Gyllne drakars hufvu'n blänka
Uppå skeppens främre stammar,
Nordisk viking är det icke.
Nordisk vikings lagar bjuda
Drakens gyllne hufvud dölja
När med skepp han skären nalkas,
Att ej skrämra rå och vättar.

Snabba fötter klippan mäta
Med ett mått utaf sekunder.
Med ett språng är mön i båten,
Hissar segel, fattar roder,
Styr med säker seglarvana
Båten emot Grebylandet,
Som i ekars prakt och furors
Ligger grönt mot himlafonden.

Främlingsflottan henne varsnat,
Fjorton par af snabba åror
Gifver fart åt kungsskepps storbåt,
Jagar båt med vadmalssegel
Styrd af fina kvinnohänder.

Val emellan lifvet, döden,
Fångenskapen eller frihet!
Flickan ser hur främlingsbåten
Vinner hvar sekund på hennes.
Re'n han henne är så nära,
Att hon ser dess gastars anlet',
Hör hur främlingarna tala
Språk hon från sin barndom minnes,

Språk hon hört i Ossians sånger,
Skaldespråket ifrån Morven —
Främlingarne äro skottar.

Står vid storbåts roder högre
Kämpe, klädd i dyrbar rustning.
Kappa röd bär lätt han axlad,
Höga bördens märke bär han.
Nordens mö har honom tjusat.
Fångad, vill han henne fånga.
Ögat glänser och kring munnen
Ett beslutsamt drag sig lägrat.
Lika visst, som höge gudar
Lefva, skall han henne äga!

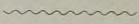
Nordisk mö så lätt ej fångas.
Öfver blindskär sjelf hon känner
Låter hon sin julle springa.
Finten lyktar lyckligt. Julen
Snart vid Grebystranden landat,
Men på skäret storbåt ständar.

Flickan lätt i land sig svingar,
Spänner bågen, tar ur koger
Sig en pil och så hon sänder
Honom som en sista helsning
Hän till dem som henne jagat.

Bågens klang och hvin af pilen
Främlingarna hör och böja
Bistra hufvu'n undan. Endast
Rodermannen lugnt står högre,

Låter röda kappan fladdra
Ut för vinden, och i henne
Pilen han i farten fångar,
Sätter honom i sitt bälte,
Se'n han tryckt en kyss på spetsen.

Flickan detta ser och säger:
»Ädling är han. Slikt var aldrig
Sedt af Torbjörn Hårdabrede,
Fast han älskar sköldmön Gerda!»

III.

Under jagten solen dalat.
Kvällens skuggor längre växa,
Tills de ändtligt smälta samman,
Tills ett dok af dunkel lägger
Skykning öfver sjö och stränder.

Sköldmön Gerda ansträngd redan,
Trött och varm af vilda jagten,
Ilar dock med snabba fötter
Genom skogens snår och stammar.
Det är mörkt i skogens gömslen,
Ingen gångstig syns, och flickan
Märker hon gått vill om vägen.
Tron på trolska makter blandar
Ängslighet i hennes sinne.
Ugglor skria, vargar tjuta,
Vargar vädra blod i natten.
Det blir hemskt i skogens gömslen.

Då hon hör ett ljud, som jagar
Glädjeblixt igenom henne,
Hundskall är det, skall af Wige,
En af hennes faders hundar.

»Då, så visst är Torbjörn nära!
Än han svek mig aldrig, Torbjörn.
Fastän han är son af trälen
Ser han upp till kungadottern.»

Lyss, och åt det hållet skallet
Kommer från hon ställer stegen.
Snart af lurfvig hund hon fångas,
Gladt han lägger sina tassar
Uppå hennes axlar, flåsar
Med sitt gap en välkomsthälsning.

»Stilla Wigel! Skäms du inte!»
Hörs en manlig röst helt nära.
Grenar bryts och fram ur snåren,
Svängande ett bloss i handen,
Träder Torbjörn Härdabrede.
Högrest, ståtlig, vacker var han,
Ingen skulle kunna skönja,
Att han var af trälen boren.

Spänningen i vilda jagten,
Öfvertron och ensamheten,
Tröttheten och skogen, mörkret
Flickans känsloström har bringat
Upp i högsta svallning. Derför
Hon i första glädjen springer
Torbjörn Härdabred i famnen.
Men det var blott få sekunder.
Sedan lägger eftertanken
En sordin på hennes känslor
Och hon tar ett steg tillbaka.

Men han fäster gråblå ögons
Blickar ömt på henne, säger:
»Länge har jag sökt dig, Gerda.
Gamlens hjärta var oroligt,
Skottar ankrat våra kuster,
Ingen är i bygden säker,
Farligt unga mör är vara
Vilda vikingar i sigte,
Derför drog jag dig att söka.»

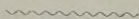
»Har ej fara. Ej du älskar
Vikingslifvet, vet jag, Torbjörn.
Hör dock hvad jag har att mäla!
Skottars konung har jag skådat.
Skottars konung har mig jagat,
Men hans båt på grund jag ledde
Och en pil jag honom sände.
Vet du, Torbjörn, ståtlig var han,
Höfvisk var han, ädling var han!
Han min pil i flykten fångar,
Kysser spetsen, gifver sedan
Rum åt honom i sitt bälte.
Han har kysst min pil! Så höfves
Det en vikinghöfding vara.

Men då rusar mörka makters
Demon genom Torbjörns ådror,
Ögon spruta eld och handens
Senor vildt sig sammanknyta.
»Hvarför, när dig skotten tjusat,
Lät du dig ej tagas, Gerda?
Dina kinder glöda! Är det

Utaf längtan att dig söka
Skydd i skottske kungens armar?
Väl jag vet, att sköldmön Gerda,
Grebydrottens stolta dotter,
Af den alfska ätten boren,
Höge gudars ättling, höfves
Ej att söka skydd hos trälen! »

Sköldmön Gerda lägger handen
Lätt på Torbjörns skuldra, blickar,
Liksom himlen söker jorden,
In uti hans ögon, säger:
»Ej jag illa mente, Torbjörn,
Du, min vän från tidig barndom!
Ingen för sin börd kan råda,
Men den man ej börden äger
Står det fritt ett namn sig skapa.
Fuller vet jag sjelf hur tacksam
Jag mig emot Torbjörn kände,
När han fann mig vill i skogen.»

Sagt. Men så är Torbjörn sonad,
Och han glömmer himlen, jorden,
Glömmer gudars, menskors ätter,
Glömmer bördens alla skrankor,
Trälens, frie mannens ställning,
Glömmer allt, och kungadottern
Eldigt uti famnen sluter,
Kysser hennes purpurläppar.

IV.

Gär ett sorl bland män i Viken:
Gamle Grebydrottens dotter,
Sköldmön Gerda, allas älskling,
Är af skotten Valbret fångad,
Han, som våra bygder härjat
Har med svärd och eldröd hane!

Steg i land vid Greby Valbret,
Plundrade och brände bygden,
Drog med sina skaror uppåt,
Tills han Bullargränsen nådde.
Ingen än hans styrka stäckte.
Rådighet ej bland de våra
Fanns och enigheten löpte
Långt till skogs från våra viljor.
Derför vi ej kunde värna
Emot ovän hem och hydda.

Samlas djupt i skogens gömslen
Allt hvad vapen bära kunde,
Samlas vänner, samlas fränder
Ifrån när och fjerran bygder.
Snart är det en väldig krigshär,
Som månd' Valbrets styrka stäcka.
Samlaren af denna skara,
Ordnaren utaf det hela,
Hvem kan månne mannen vara?
— Det är Torbjörn Härdabrede.

Vid det tränga pass, som ligger
Der som Bullarsjöar skiljas,
Möter Torbjörn skotten Valbret,
Som sig söker tränga genom.
Men han sveakraften möter
Och då mäter hvar sin styrka
Och de drabba väldigt samman.

Pröfvas svärdsegg, prüfvas spjutspets,
Pröfvas pil och sköld och klubba,
Pröfvas stål i armens senor!
Striden brinner vildt, och talrikt
Män å ömse sidor falla.
Men de våra ega Odin
Och då *måste* svear segra.
Valbrets främsta fylking krossas,
Männer mejas ner som gräset
Faller af för bondens lie.
Skottar måste gifva vika,
Ryggen de åt svear vända. —
Hell dig, Torbjörn Härdabrede!

Men i stridens värsta vimmel
Varsnar Valbret sköldmön Gerda,
Der å eldig häst hon rider,
Delar hugg åt höger, venster
Ibland skottars krigarskara.
En gång svor han henne äga,
Då, som nu, det gick om inte.
Men sin ed han aldrig glömmet.

När hans folk till flykten tagit,
Samlar han dem åter samman,
Slår på säkert ställe läger.
Sen han väljer tvenne hirdmän
Af de bästa i sitt följe
Och med dem han genom skogen
Smyger sig till svears läger.

Lyckan tyckes honom gynna.
Sköldmön Gerda efter striden
Skildt sig från sitt folk i natten,
Vandrar tankfull in på skogsstig,
Som af skotten Valbret trampas,
Och så blir hon kungens fånge.

Går ett gny bland svenska krigsmän,
Liksom åskan fjerran mullrar:
»Än de lefva, gamle gudar!
Dyrt skall kvinnorofvet stånda
För de skottars konung, Valbret!»

V.

Uagas vildt af svear skottar.
Skottar flykta emot vester,
För att nå förtöjda flottan,
Nog de fått af svenska svärden.
Men der Tanumsslätten slutar
Går en dal åt Grebyhållet,
Som en kil är dalen bildad.
Der, i trängsta passet, söker
Valbret hålla stånd mot svear.

Rider å den svarte springarn,
Fram ur leden af de våra,
Höfding Torbjörn Hårdabrede,
Håller högt den hvita skölden,
Fridens väna tecken, talar
Kraftigt på norräna tunga:
»Valbret, kung, vi mäka gifva
Dina skottar ulf till föda!
Men må vara nog med striden!

Valbret, kung, en qvinna röfvat
Har du, henne må du värna
Om du henne vill behålla!
Derför hören svear, skottar,
Valbret jag till envig manar!
Den af oss som blifver segrarn,
Han må kungadottern äga.

Träder fram ur skottars leder
Valbret, kungen, håller stridens
Märke, röda skölden, talar:
»Hugstor Torbjörn Härdabrede
Fuller är, fast ej högboren!
Men du månde veta, Torbjörn,
Lumpna nådegåfvan tager
Skottar aldrig utaf svear!
Må vi dock i envig mötas!
Sedan våra män må pröfva
Hvem som gudar seger skänker.»

Slag på sköldar utaf svear.
Men inunder Torbjörns fridssköld
En gestalt, som väcker vörndnad,
Träder, det är Gerdas fader,
Gamle kungen utaf Greby.
»Flutit nog med blod», han säger.
»Skottar fritt för oss må söka
Hud- och Vetteländakungar,
Som sig närma, komma undan.
Envig månde först afgöra
Hvem som skall min dotter äga.»

Sagt. På öppen plats i skogen
Mötas kämparna till envig.
Valbret i en dyrbar rustning,
Torbjörn i sin gråa lifrock.
Yxor äro begges vapen.
Gerda på ett närmre afstånd,
Sedd af begge, åser striden.
Häftigt barmens vågor bölja,
Eljes är hon bleka lugnet.

Kraxar olyckskorp i trädet.
Hvem kan månne korpen vara?
Silas genom höga furor
Månens silfversken i natten,
Och i skenet yxor blänka,
Svängda utaf kämpahänder.

Ådror uti armar svälla,
Senor vildt sig sammanknyta,
Ögon äro eld i lågor,
Vilda lidelserna alla
Stämt i kämpasinnen möte,
Och med sammanbitna tänder
Gå hvarann' de in på lifvet.

Mättas dödshugg utaf Valbret.
Men i blinken yxan blänker
Hugget Torbjörn har parerat
Och i nästa ögonblicket
Han sin yxa sänkt i Valbrets
Hufvud djupt igenom hjälmen.

Det blef skottske kungens bane. —
Din var olyckskorpen, Valbret!

Träder fram den gamle kungen,
Fattar Torbjörns hand och talar:
»Din är Gerda. Du har vunnit
Henne. Vet, med glädje lemnar
Henne jag i dina händer!»

»Icke så!» nu Torbjörn säger,
»Visst hon är mitt hjärtas kärlek,
Visst med vapen henne vunnit
Har jag. Dock för stolt är trälens
Son att utan hennes vilja
Ta' högboren mö till maka,
Vore hon än Odins dotter!
Blygas skulle hon för trälen.»

Gerda hittills stått som stenbild,
Nu så går hon fram och fattar
Torbjörns hand, och varmt hon blickar
In uti hans ögon, säger:
»Trälens son sin börd ej känner,
Ty han har ett namn sig skapat
Som i ära flyger vida.
Sköldmön Gerda stolt skall känna
Sig att kallas Torbjörns maka!»

